

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

In-Cult

Kulturna blaga– Rumunija
Edukativna sekcija

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

RO_1/ Tradicionalni ples „Brau“

„Brau“ iz Banata, veoma brz muški ples, pun vitalnosti, koji izvode momci koji sede u polukrugu s rukama na ramenima i formiraju lanac, pripada pastoralnom repertoaru. Njihova nošnja je zasnovana na kontrastu između crne i bele. Karakterističan element ovog plesa su brzi pokreti nogu. Koraci "brau" su puni energije, sa bogatim i nijansiranim ritmom, kao i prijatnom raznolikošću tempa. Plesači izvode raznovrsne umetničke figure, skladnim pokretima „uzbuđujući“ igralište, upotpunjene figurama podizanja, uvrtnja i ljujanja nogu. Savršeni spoljašnji ritam nogu kao da se pretapa u unutrašnji ritam, toliko je duboka strast ovog plesa. Meštani znaju za „brau“ od svojih predaka. Vremenom je izgubio svoju pastirsku funkciju i postao integrisan u serije igara. I danas ga sa velikim ponosom izvode seoski momci za vreme praznika. „Brau“ izražava veliku vitalnost plesača kao predstavnika planinskog područja, njihovu energičnost, njihovu strastvenu prirodu i njihov poseban ponos. Isto tako, prenosi autentične elemente rumunske duhovnosti, način na koji su preci ispoljavali svoja osećanja.

RO_2/ Božićni ritual – koledanje (korinđanje)

Koledanje (korinđanje) je jedan od najrasprostranjenijih i najpoznatijih rumunskih običaja. Radost Rođenja Hristovog koja se ogleda u običajima, pevanju obrednih tekstova i igrama nalazi se u koledanju. Koledarske oči pune nade, vere i ljubavi objavljuju radosnu vest po domovima, vest o rođenju Sina Božijeg, želeći svima zdravlje, sreću i blagostanje u narednoj godini. Domaćini ih nagrađuju tradicionalnom hranom i jelima – kolačima, kifle, jabuke, orasi, kobasice...— i pozvani su da im se pridruže na Badnjoj večeri. Od večeri do zore, seoskim ulicama odzvanjaju glasovi koledara, obučenih u narodne nošnje. Šetaju od kapije do kapije podsećajući ljude na vreme kada su tri mudraca (maga) sa istoka pratila zvezdu vodilju ka mestu Hristovog rođenja. Koledarske pesme, koje se pevaju od Badnjeg večeta pa do Bogojavljenja — a i u crkvama — prenose se s generacije na generaciju, smatraju se dragocenim nasleđem koje obuhvata misli, reči, osećanja, veru predaka, ljubav, zajedništvo i istoriju. Neke porodice ostavljaju pesmu izabranu iz rumunskog ogromnog repertoara kao pesmu tog domaćinstva, koja se nasleđuje sa oca na sina.

RO_3/ Umetnost izrade tradicionalne bluze „la“

„la“ je jedan od najstarijih odevnih predmeta specifičnih za rumunsku narodnu nošnju. „la“, tradicionalna rumunska bluza, bila je i jeste bliska duši rumunskog naroda. Bogati, unikatni, ručno šiveni i veoma pedantni vezovi fasciniraju svako svojom lepotom i originalnošću. Simboli izvezeni na prednjoj strani, pozadi ili na rukavima govore ne samo o životu i porodici žena koje su šile ove košulje i o geografskom području u kome su napravljene (one se razlikuju od jednog do drugog regiona), ali i o zanatskim brigama svakog sela. Rumunski popularni motivi od davnina govore mnogo o duhovnosti ljudi. Pored estetske uloge, one su takođe omogućile način na koji pojedinci koji su ih nosili mogu da izraze sebe. Model pokazuje oblast porekla, socijalno poreklo, bračni status, godine ili zanimanje osobe. Boje dobijaju poseban značaj u rumunskoj narodnoj nošnji, jer su specifične za geografsko područje gde je svaka nošnja napravljena, ali i prilagođavaju se godinama žene koja je nosi, kao i njenom društvenom statusu. Boje prenose i druge detalje: plava i srebrna su korišćene da simbolizuju vodu i reke (motiv koji

se često nalazi u rumunskoj popularnoj kulturi), zlatna i zelena su služile za predstavljanje ravnice, a crvena i smeđa su opisivale planinske regione.

RO_4/ Pravljenje tradicionalnog jela „sarmale“

„Sarmale“ je jedno od najcenjenijih jela u Rumuniji. Iako se smatra tradicionalnim rumunskim jelom, ima svoje korene u Otomanskom carstvu. „Sarmale“ se kuva od Bliskog istoka do Balkana i Centralne Evrope, ali recepti se razlikuju iz jedne do druge zemlje. U Rumuniji ovo jelo uživa u ceni širom zemlje i može se smatrati jelom sa posebnom simbolikom. Glineni lonac za „sarmale“ je prisutan u skoro svakom rumunskom domu i kaže se da je ključan za dobijanje autentičnog ukusa. Najčešći sarmale se prave od (slatkog ili kiselog) kupusa, ali i od listova vinove loze. Učestalost i popularnost njihovog pripremanja je sve veća, kako na porodičnim i verskim proslavama, tako i na kulturnim manifestacijama. „Sarmale“, mešavina mlevenog svinjskog i junećeg mesa, pirinča, luka, jaja, kapra, soli i bibera pažljivo uvaljanih u listove kiselog kupusa, ima različite veličine širom rumunskih regiona. „Sarmale“ se stavljaju u redove u glineni lonac. Zatim ih prelijete vodom i stavite 2-3 lovorova lista, a na njih je moguće staviti i dimljena rebra. Kuvaju se na laganoj vatri i nakon nekog vremena specifičan miris postaje primamljiv i nepogrešiv. Posle 3-4 sata, kada je jelo gotovo, može se poslužiti sa palentom i kajmakom. To je izuzetno ukusno i cenjeno jelo.

RO_5/ Hodočašće u manastir Nikula

Manastir Nikula, monaški manastir posvećen Uspenju Presvete Bogorodice i koji se nalazi u okrugu Kluž, jedno je od najstarijih monaških naselja u Rumuniji. Prvo svedočanstvo o postojanju crkve brvnare datira iz 1552. godine. U manastirskoj crkvi je smeštena čuvena Čudotvorna ikona, ikona Bogorodice sa detetom, koju je 1681. godine na jelovoj dasci naslikao sveštenik Luka Iklodski. Prema izveštaju austrijskih vojnika, ikona je plakala skoro mesec dana, od 15. februara do 12. marta 1699. godine, predskazavajući nevolje koje će uslediti. Nakon ovog događaja, manastir Nikula je postao jedno od najvažnijih mesta hodočašća u severnoj Transilvaniji. Hodočašće se održava u avgustu. Desetine hiljada vernika kreće u Nikulu, a neki čak pešače i više od 100 km, poštujući drevne tradicije. U noći između 14. i 15. avgusta služi se bogoslužjenje Bogorodičinog bdenja, nakon čega se ikona iznosi iz hrama i sveštenečki sabor okružuje verski objekat sa ikonom Bogorodice. 15. avgusta održava se velika služba Svete mise, nakon koje je trpeza koja se nudi svim hodočasnicima.

RO_6/ Kulturna praksa vezana za 1. mart - „Martisorul“

„Martisor“ je predmet ukrasa vezan za pletenu vrpcu od belog i crvenog konca koji se pojavljuje u tradiciji Rumuna i Bugara (Martenita), a takođe i na Balkanu, kod Aromuna i Megleno-Rumuna. „Martisoare“ se nose na levoj ruci ili na grudima, počev od 1. marta (10 dana, dve nedelje ili mesec dana), a kaže se da, ako poželite želju dok kačite „martisor“ na drvo, nakon što ga nosite, ispuniće vam se želja. Iako dečaci obično poklanjaju „martisoare“ devojčicama, u Banatu, Bukovini, Bistrici – Nasaudu, Maramurešu i delu Moldavije devojke poklanjaju „martisoare“ dečacima, koji zauzvrat poklanjaju devojčicama 8. marta. Kroz tradiciju davanja i primanja ovog simbola proleća, ljudi pokazuju svoju sreću zbog dolaska proleća i saopštavaju svoje osećanje naklonosti prema osobi kojoj se daje „martisor“. U

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

narodnoj tradiciji poznata su tri mita: „Moćni koji je oslobodio sunce“, „Borba proleća sa zimom“ i „Knežev brat i sestra““. Početkom aprila, drveće se kiti sa „martisoare“ u većini rumunskih i moldavskih sela. Ova prelepa prolećna tradicija je deo UNESCO liste svetske baštine od decembra 2017. godine.

RO_7/ Poslovice i izreke

„Poslovica“ potiče od latinske reči „proverbium“, što znači: „popularno moralno učenje rođeno iz iskustva, izraženo jednostavnom, sugestivnom formulom, obično metaforičnom i često rimovanom (muzikalnost olakšava pamćenje)“. Poslovice i izreke, koje se nazivaju i reči duha ili starešina, su anonimne. Oni potiču iz hiljadugodišnje mudrosti rumunskog naroda koji je proživio mnoštvo događaja tokom vekova, koji su promenili mnoge države, uočene u nekim kvalitetima, u tuđim porocima iz kojih su Rumuni izvukli pouku. Primeri su: „Dobro radiš, nađeš dobro urađeno“, „Što ti se ne sviđa, nemoj nikome da radiš!“, „Ko se ujutru probudi daleko ide“, „Reci mi sa kim si, da ti kažem ko si“, „U zemlji slepih, jednooki je kralj“ i „Zemlja gori, a baba se češlja“. Ovi izrazi se koriste u određenim kontekstima, sagovornik odmah razume poruku. Pre nekoliko stotina godina poslovice i izreke su smatrane pravilima ponašanja kojih su se ljudi pridržavali. Pošto su pune mudrosti, rumunske poslovice se mogu čitati kad god je potreban savet. Takav savet je preživio vreme.